

Motion till riksdagen 2009/10:N247

av **Jan Lindholm m.fl. (mp)**

Uranprospektering

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätten för en kommun att utan nationell hänsyn besluta om förbud mot prospektering för uranbrytning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s rätt till svenska naturtillgångar avvecklas.

Bakgrund

Brundtlandkommissionen definierade 1987 ”hållbar utveckling” som ”att utvecklingen tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov”. Kommissionens rapport var underlag till FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio 1992. I Rio uttalades bl.a. att en strävan efter en hållbar utveckling bör genomsyra relevanta statliga politikområden. Den svenska regeringen har drivit detta på EU-nivå både genom den s.k. Cardiffprocessen och vid toppmötet i Göteborg.

De senaste åren har resursknappheten blivit påtaglig. Matpriserna har globalt gått upp liksom priset på de flesta ändliga råvaror. Den globala ekonomiska kris vi upplevt från hösten 2008 och en tid därefter innebär inte någon förändring utan bara en kort paus i en tydlig utveckling.

Den globala kris vi genomgår ställer många viktiga frågor. Hur kan en hållbar utveckling se ut? Är krisen ett tecken på mer än oansvarig och girig kapitalförvaltning? Räcker intelligenta lösningar för att möta exempelvis råvarubristen? Och i vilken utsträckning innebär dagens höga efterfrågetryck inskränkningar för framtidens generationer?

Egentligen är det inte så att mineralerna ”tar slut”, utan det är de mest lättutvunna fyndigheterna som sinar. I takt med att allt mer svårbrutna fyndigheter med allt lägre mineralhalter måste tas i bruk så stiger priset liksom energi-

Fel! Okänt namn på

insatsen som krävs för att ta fram mineralen. De snabbt växande materialflöden som därmed krävs leder sekundärt även till att miljöbelastningen ökar såväl i brytning som i transporter, bearbetning och avfallshantering.

Ett grundläggande problem är att enorma mängder material frigörs och riskerar att komma i kontakt med omgivningen, särskilt genom försurande och metallhaltigt processvatten och lakvatten från deponier. Det liv som finns på jorden har anpassat sig till de koncentrationer av ämnen som finns i biosfären. Om koncentrationerna ändras kan förutsättningarna för liv rubbas.

Gruvavfall kan ge problem med spridning av försurande ämnen, tungmetaller m.m. Även om stora förbättringar gjorts innebär produktionen av stora mängder gruvavfall ett stort åtagande att under överskådlig framtid säkerställa att avfallet hålls avskilt från omgivningen genom t.ex. underhåll av dammar. Miljöproblemen från sulfidmalmsgruvor är särskilt betydande. Dessa omfattar den dominerande delen av gruvproduktionen i Sverige. Årligen genereras ca 25 miljoner ton gråbergsavfall och 20 miljoner ton anrikningssand från sulfidmalmsgruvor. En följd av detta är att Dalälven utgör den enskilt största tungmetallkällan för Östersjön.

Lakvatten från avfallsdeponier bildas under mycket långa tidsperioder. Problemen med att på lång sikt hålla kretsloppen slutna och förhindra läckage ökar med mängden materia som hanteras. Brytningen av mer låghaltiga malmer ökar således de problem som måste hanteras. Resultaten från Mistras forskningsprogram MiMi – Åtgärder mot miljöproblem från gruvavfall visar att problemen är långtifrån lösta. Ett annat grundläggande problem är energianvändningen. Bearbetning och anrikning av malm är en mycket energikrävande verksamhet.

Det hållbara samhället måste visa solidaritet med kommande generationer också genom att avstå från att förstöra den biologiska produktionsförmågan. Det är inte enbart brist på ändliga råvaror vi lämnar efter oss. Kontaminerade odlingsjordar och förorenade vattendrag är inte en bra grund att bygga framtida välfärd på.

Den värsta formen av förorening som kan ske är den förorening som brytning av uran innebär. Enligt svensk lag har kommunerna rätt att säga nej till uranbrytning. Detta är förmodligen ännu inte prövat mot det åtagande Sverige har som medlemsland i EU att i ett krisläge ställa våra naturtillgångar till hela unionens förfogande. Eftersom Sverige har beslutat att avveckla kärnkraften och därför inte kan ha något eget intresse att i framtiden utnyttja uranfyndigheter i Sverige, så vore det bästa om kunskapen om fyndigheter var så liten som möjligt. Därför borde ingen prospektering ske.

Vid de provborrningar som numera sker på allt fler platser runt om i den svenska idyllen bildas processvattenvolymer av inte obetydlig storlek. Nivån på omhändertagandet av de mineralmängder som följer med upp i samband med dessa provborrningar är inte alltid den bästa. Riskfritt är det inte för miljön.

Åtgärdsförslag

Att ta beslut om att inte ge tillstånd till brytning i en kommun är ett svårt beslut. Så som lagen ser ut idag innebär det oftast att säga nej till ett antal arbetstillfällen. Om kommunerna i stället fick möjlighet att säga nej redan vid provborrningstillfället skulle beslutet lättare kunna fokusera kring det omedelbara. Oavsett om det blir några framtida eventuella arbetstillfällen eller ej så blir det garanterat miljökonsekvenser av en provborrning. Ganska säkert skulle miljöargumenten ha lättare att vinna gehör med en sådan ordning. Det är lokalsamhället och den lokala miljön som står på spel när mineralutfyndigheter exploateras. Det vore därför rimligt att kommunerna redan vid provborrning fick möjlighet att säga nej och stoppa försök att kartlägga vad som finns under kommunens yta. Riksdagen bör därför ge regeringen till känna sin mening vad som ovan anförts i motionen om rätten för en kommun att utan nationell hänsyn besluta om förbud för prospektering för uranbrytning.

Att den svenska lagstiftningen är underställd EU:s lagstiftning är ett stort problem både för legitimitetens skull och när det gäller att med lag kunna tillvarata lokala intressen. Om det är så illa som det påstås, att en svensk kommuns rätt att säga nej till mineralbrytning enligt den svenska lagstiftningen, inte har något värde i den överordnade EU-lagstiftningen så är det mycket allvarligt. Frågan är tydligen inte prövad, så det kanske inte går att få svar på vad som gäller.

Det är dock vår bestämda uppfattning att den situation där en svensk kommun förlorar en sådan tvist inte får uppstå. Skulle det ske så har vi riktigt stora problem. Sveriges regering bör därför snarast möjligt agera inom EU för att säkerställa att en sådan händelse inte ska kunna inträffa. Om det är möjligt att stoppa risken för sådana ingrepp med hjälp av nationell lagstiftning så bör även den vägen prövas. Regeringen bör med andra ord, med alla rimliga medel, verka för att EU:s rätt till svenska naturtillgångar avvecklas.

Stockholm den 1 oktober 2009

Jan Lindholm (mp)

Peter Rådberg (mp)

Ulf Holm (mp)

Thomas Nihlén (mp)